

VÉGEL LÁSZLÓ

Újvidéki napok

FRAGMENTUMOK A NAPLÓJEGYZETEIMBŐL (1991–2014)

(Újvidéki csendélet) Ballagok a sugárúton. Mentőautók száguldoznak mellettem. De Újvidék mégis fényben fürdik. Csak az, aki jól ismeri a sugárút mindennapi életét, csak az veszi észre, hogy éjszaka a tömbházak ablakain le vannak eresztve a redőnyök, mintha senki sem tartózkodna a lakásokban. Még a tévé-ekrán kékes fénye sem világít a szobákban, éjszakára, amikor szinte találomra szedik össze a tartalékosokat, elrejtőznek a polgárok. Holnap száraz-eletem vásárolok, hogy a szoba sarkában elolvassak néhány oldalt, s feljegyezsek néhány mondatot. Ideje lesz megválogatni olvasmányaimat, s elmerülni néhány könyvben, amelyeknek nincs hangos tábora. Ha elsötétülnek az ablakok, ha kihál a város, ha kevés fény mellett kell olvasni egy könyvet, akkor visszataszítók a divatosan pallérozott irodalmi szalonnok. (1991)

(Közép-Európa és a Balkán határán) Naponta autóbusszal utazok a bácskai oldalról Szerémségbe. Ősztönösen a Dunára pillantok. Hol Palánka, hol pedig Pétervárad felé vetem szorongó tekintetem. Újabban holttesteket vet a partra a folyam. Ma reggel csillogó és fodros a folyóvíz felszíne, s felelőtlenül játszanak habjaival a fáradt őszi napsugarak. *Claudio Magris* Duna-könyve jut eszembe: amikor a szerző erről a szakaszról írt, legfeljebb csak néhány felszínes anekdotát idézett fel. Nem érzékelt a démonikus erőt, amelyet a Pannon tenger néhai medrében lassan csordogáló folyam rejteget. Számára csak Bécsig igazi folyam a Duna, aztán fokozatosan keskenyedik, s mire ide ér, mocsarak között kanyargó part nélküli patak lesz belőle. Ám Közép-Európa és Balkán találkozásában több misztikum van, mint a forrásnál, ahol ő kereste. Az egyik is, a másik is kiszámíthatatlan világ, de egymással elkeveredve lidércesen vonzó, örvényszerűen balsejtelmű, még akkor is, ha a hömpölygő víz felszínén játékosan csillognak a fehér habfodrok. Az újvidéki híd felett érzékelhetően elkeveredik a kétféle levegő, mindkettőt mélyen belélegeztem, sokszor elbódított delejes misztikuma; szertelenül, szaggattottan múltak az évek, nem volt időm a divatos infantilizmusra, a konszolidáció fényessé politúrozott stílusgyakorlataira. A balkáni delírium és a pannon metasztázis zűrzavarosan összekeveredett bennem. (1991)

(Új nemzeti komisszárok) Megkarcol az új magyar cenzúra. A kisebbségi tisztelje az anyaországi hatalmat, amely időnként megragadja a kisebbségiek gallérját. Nincs apelláta: megszabták a szerepem, legyek a nemzeti egység hősies bizonyítéka. Vagy ha éppen úgy hozza a sors, akkor a tapasza. Az én sorsomon okuljanak a megbízhatatlanok, gyanús magyarok. Egyre többen vándorolnak át Vajdaságból Pestre, hogy ellenőrizték és számon kérjék az itthon maradottakat. De mi lesz, ha majd egy napon nem lesz mit ellenőrizni? Más reményekkel utazom Budapestre. Szeretnék Pesten is, Újvidéken is élni, vagy még ennél is több helyen egyszerre, de ez majdnemhogyan lehetetlen. Vagy-vagy! Budapesten egzotikus kisebbségi va-

gyok, akitől elvárják, hogy úgy érezzen, ahogy a többség akarja. Akivel időnként rokonszenveznek, de legyen olyan, mint a tükör: őket tükrözze. Ez a tükör egyben az ünnepi siratófal, a példamutató örök fájdalom jelképe. Néha piszkos ugyan, ilyenkor erőlyesen le kell törölni. (1991)

(*A hivalkodókhoz*) Azokhoz könyörgöm, akik Pesten a lehangosabban hivalkodnak a magyarságukkal, jöjjenek velem Újvidékre, és éljenek legalább néhány hónapig ott, ahol próbára tehetik magukat. Tanulják meg, hogy mit jelent ok nélkül elszédülni, és az égbolttal szemben sokáig bámulni egy ismeretlen pontot. Bámulni egy balkáni lány ébenfa-arcát. Megjegyezni, hogy mindennek legalább két neve van, akkor is, ha bezárkózunk egy szobába. Bizonyára bölcsebben térnek vissza, ha egyszer elképzelik a saját *Rue Descartes*-üket, hasonlóképpen, miként *Czeszlav Milosz* tette. (1992)

(*Áttelepülni?*) Nem települtél át, szegezik nekem a kérdést Újvidéken mindössze egyhónapi távollét után. A maradók kínos pontosságával tartják számon a távozókat, messzebbre sóvárogznak, mint a távozók, de szorongnak attól a döntéstől, hogy a szellemi tisztikar elsőnek meneküljön a süllyedő hajóról. Megértem a számon kérő hangot: a maradók vállára minden egyes elvándorlóval nagyobb súly nehezedik. Köztünk mindenki meggörnyedve jár, ha nevetünk, akkor csak a Másik miatt tesszük ezt, az erőtlen és önáltató reménykedés olyan érzésekbe sodor, melyeket másoknak nem kell érteniük. Válasz helyett a vállamat vonogatom, hiszen nem érzékelem a maradás és a távozás feszültségét, egyszerre vagyok mindkettő, ami azt jelenti, hogy sokáig kívülálló voltam, amikor az eltávozottak, akik közül oly sokan ékeskedtek gyökereikkel, gyökértelen európeérnek kiáltottak ki, kívülálló maradtam ezekben a napokban is, amikor ugyanazok konokul bizonygatják, hogy a Magyarországra való áttelepüléssel a nemzeti hűséget bizonyítják. Hallgatom a hangzavart, szellemi affinitásom a kívülállásra, a bolyongásra ösztönöz, erkölcsi érzékem arra int, hogy a legnehezebb órákban egy kis kör körül keringjek, és arra gondoljak, hogy saját adósságaimat ne hártsam másokra. Nem tudok válaszolni a kérdezőknek. Egészen halkán kellene valamilyen érthetetlen mondatot elhadarnom, hogy ne irritáljam a körülöttünk ólálkodó veszélyt. (1992)

(*Hajszálgyökerek a semmibe*) Nem hivatalosan tudomásomra hozzák, hogy pár nap múlva eltávolítanak a munkahelyemről. Először ideiglenesen, majd ha a törvényes feltétel megteremtődnek, akkor véglegesen. De ha nem tájékoztatnának, akkor is érzem: megváltozott körülottem a légkör. Az egyébként is ritkuló telefonhívások megszűnnek. Akikben maradt némi rokonszenv, sajnálkozva tekintenek rám. Azt olvasom ki a tekintetükből, hogy miért kellett mindezt bevárnom. "Legjobban tennéd, ha áttelepülnél Magyarországra, ezek után nem érhet semmiféle vád. Az egyetlen író vagy, akit beleegyezése nélkül távolítottak el. Az a lista, amelyre felírták a neved, valójában feketelista. Közölték az újságok. Mozgó célpont leszel. Miből élsz meg? Akik eddig eltávoztak, okkal vagy ok nélkül, saját elhatározásukból hagyták el környezetüket, munkahelyüket, te kényszerből teszed." Pár nap múlva valóban kezembe nyomják a végzést, alig nagyobb, mint a tenyerem. Másnap felmennék a szerkesztőségben maradt könyveimért, jegyzeteimért, de a főbejárat előtt hallom, a portások detektorral ellenőrzik a feketelistásokat, akik be akarnak lépni az épületbe. Lelassítom lépteimet és szembe fordulok Újvidék panorámájával. Ez az én városom. Még egy hajszálgyökeret eresztettem a semmibe. Maradjanak a könyvek, ahol vannak. Beköszöntött az idő, amikor kezdenek cserbenhagyni a tárgyak. (1992)

(Fuvaros vagyok) Régi újvidéki fotókat nézegetek. A Báni palota előtti nádason megakad a szemem. Nagypám és apám még látta azt a tájat. Fuvarosok voltak, hordták a földet, hogy eltüntessék a mocsarat és a lápot. Csak az ő munkájukat akartam folytatni. Csak egyszerű fuvaros vagyok, és láthatatlan anyagot szállítok. (2000)

(Minden ismerős, minden idegen) Néha úgy érzem magam Újvidéken, mint Márai Kassán. Amikor hosszú idő után hazalátogatott, minden ismerős volt számára és ugyanakkor minden idegen. (2001)

(A kozmopolita és a vándor) Becsülöm azokat, akik bárhová lépnek, otthonosan érzik magukat. Otthonosan érzik magukat akkor is, ha utcát cserélnek vagy lakást, de akkor is, ha várost, esetleg országot. Szememben ők az igazi, bevallom: irigylésre méltó kozmopoliták, mert tárgyakkal és emlékekkel könnyen be tudják népesíteni új környezetüket, világukat. Nekem ez sehogy sem megy. Az éjszaka összeszámoltam, Újvidéken 15 év alatt 18 albérleti szobám volt. Mind idegen maradt, minden egyes lakáscsere csak az idegenség érzését növelte bennem, habár mindig és mindenütt nagyon, talán túlzottan is, otthon akartam lenni, ám ennek ellenére mindig valamiféle kódorgó vándor maradtam. A kozmopolita mindenütt otthon van, a vándor sehol. Vagy csak az úton van otthon? De úton van-e az ember saját dolgozószobájába menekülve? Esetleg csak ott lehet úton igazán? Az a veszttem, hogy szeretek elindulni, de képtelen vagyok megérkezni. Mindenek előtt talán azért, mert közben egy kérdés üldöz, van-e egyáltalán haza. Így élem át Berlint is, hiszen ezekben a napokban sem állíthatom, hogy megérkeztem. Ellenkezőleg, egyre inkább megbizonyosodom, hogy belém hasít az ideigleenség érzése, bármennyire is küzdök ellene. Mintha az egyik albérleti szobát felcseréltem volna a másikkal, valami lejátszódott bennem, ami tudom, rövidesen szertefoszlik. Mintha semmi sem történt volna. Kezdem újra az egészet: ilyen törekeny a valóságom, ha ez a szó manapság egyáltalán jelent még valamit. Vagy talán nekem mégis könnyebb? Nehezebb azoknak, akik mindezt átérezve továbbmennek és kitalálják maguknak a szülőföldet, a tájhozát, az otthont? Vagy én is ezt teszem az örökös újrakezdéssel? Minduntalan kitalálom – ugyanazt. Képtelen vagyok megfejteni ezt a velejéig kisebbségi titkot. (2002)

(A méltányos kegyelet) A belgrádi Duna-konferenciára készülődve kezembe veszem az újvidéki *Stav* című hetilapban kilencvenes évek legelején közölt, majd könyv formájában szerbül – 1992-ben, *Aleksandar Tišma* ajánlatára – később magyarul is (2000-ben) kiadott *Dunai habfodrok* című esszémet. Voltak itt magyar „hideg napok” is és szerb „hideg napok” is, írtam akkor, de tíz év után, egy amerikai újságírónak kénytelen voltam elmondani, hogy a kettő között továbbra is óriási különbség van. Mintha az utóbbi tíz év alatt nem történt volna semmi! A magyar hideg napok áldozatairól annak rendje-módja szerint kegyelettel szól a társadalom, emlékművel figyelmeztet arra, hogy ennek nem lett volna szabad megtörténnie. De a szerb hideg napokról senki sem akar tudomást venni, senki sem emel emlékművet, hogy emlékeztessen: ennek sem lett volna szabad megtörténnie. A hozzátartozók személyes kis emlékművét barbár kezek tüntetik el, a rendőrség pedig, mint hasonló esetekben rendszerint, nem tudja felfedezni a tettes kilétét. (2003)

(Dornstädterben – az utolsó osztrák császárral) Délelőtt egy nagyot sétálok Újvidék központjában. A katolikus Portán autóbusszjegyet vásárolok. Lopva bepillantok a néhai Dornstädter cukrászdába. Titóval beszélgetek a Dornstädterben, ezzel kezdődik a pszeudomemoárom.

Hol vannak azok az értelmiségiek, akik személyét dicsőítették? De nem lépek be, nem tűröm azt a bűzt. Délután *Titó*ról szóló verseket olvasok. Böngésem az alkalmi folyóiratszámokat, az antológiákat. Vannak jobb és rosszabb költemények, mint ahogy vannak jobb és rosszabb udvari költők. Tito volt az utolsó osztrák császár, többek között azért is, mert akadtak kiváló udvari poétái. (2003)

(Népi-újvidéki) Sokadmagammal kiléptem a Magyar Írószövetségből. Igazából már régen nem volt semmi kapcsolatom vele, csak a belépés napjaiban. Akkortájt *Milošević* uralkodott Szerbiában, ezért az elsők között léptem be, mert valamiféle hitvallást, dacosságot jelentett. Utólag olvasom a kilépők listáját: köztük van *Nádas Péter*, *Esterházy Péter*, *Radnóti Sándor* és sokan mások. A pesti sajtóban néhányan rosszhiszeműen, az urbánus-népi viták felmelegítéséről cikkeznek. Az efféle ellentétben azonban sehogy sem találom a helyem. Nem vagyok sem urbánus, sem népi. Urbonépinek tartom magam, ami azt jelenti, hogy urbo-újvidéki és népi-újvidéki, tehát újvidéki. Ergo: idegenkedem, mind az urbánus, mind a népi selyemfiúktól. Valójában a kilépésre inkább a népi-újvidéki lelkem ösztönzött, mivelhogy tanúja voltam olyan dolgoknak, melyeket a budai népi kandallók mellől nem szoktak látni. 1999 májusában ugyanis láttam, miként ássa meg a származás és keresztlevél alapján kisebbségbe került nép a négy méter széles árkokat, mindeközben nem tudva, hogy mi célt szolgál majd az árok. Vajon az esetleg Magyarország felől betörő tankok elleni védőárkot-e vagy pedig a saját sírját, hiszen a négy méter széles árok az 1945-ös tömegsírokra emlékeztette. Kubikolt tehát a kisebbségi nép, miközben a feje fölött a NATO-bombázók cirkáltak. Láttam a szorongó, tanács-talan tekinteteket, midőn véglegesen megérlelődött bennem a gondolat, hogy soha, semmilyen körülmény között nem fogadom el a származás és a keresztlevél alapján történő megkülönböztetést. Nem és nem! A nációról még csak ennyit: 1919-ben is menekültek Bácskából a módosabbak, a nép volt az, aki maradt. Nem érheti vád azokat, akik a személyes jövőkép nevében távoztak. 1945-i népvándorlás ismétlődött, amikor is a módosabbak elszeleltek, a nép maradt. Nos, a kilencvenes években is főként a tehetősebbek távoztak. Őket sem érheti vád. A származás és a keresztlevél alapján hátrányos helyzetű nép hátra maradt. Maradni egészen más dolog, mint a Hősök terén a nemzetért flangálni. Aki a nemzeti mivoltáért naponta kiáll, nem csak „magunk között”, hanem farkasszemmel néz azokkal, akik ezt elnyomják, annak nincs szüksége semmiféle kirekesztő, exkluzív nemzettudatra. Az ilyen ember nem hetvenkedik a nemzettudatával, hanem csak megállapítja: „Ma is teljesítettem mindennapi feladatomat”. Aki így gondolkodik, az érti *Babits* mondatát: „a magyar író magyarságát nem a keresztlevél, sem a családfa, hanem kizárólag művei alapján szabad megítélni.” (2004)

(Szavak és tettek) Zentán sírgyalázás. A koszovói albán erőszakhullám ellen tüntető ifjúság beverte az Újvidéki Színház ablakait. Az igazságért nem lehet igazságtalan tettekkel meg-szavakkal küzdeni. (2004)

(A Dunáról) Szegény, szerencsétlen Újvidék. De ha a polgárok úgy akarják, akkor ám legyen. Immár csak arra gondolok, hogy érzi magát a Duna. (2004)

(Új tanulóévek) Hajnalban a könyvespolcon turkálók, és saját könyveim között ráakadok a *Wittgenstein szövőszéke* című 1994-ben kiadott esszénaplómra. „Hol vagyok? Pesten? Újvidéken? Ki tudná ezt pontosan meghatározni?”, olvasom a tizenvalahány évvel ezelőtt, 1994-ben írt szöveget. Egy bőrönd várt rám a szoba közepén. Így kezdődtek a kilencvenes évek, az

„újboldi tanulás” évei. Ebben a tizenöt esztendőben többet tapasztaltam, tanultam, mint előtte három vagy négy évtized leforgása alatt. (2006)

(Újvidéken) Öt hónap után újra délelőtti séta az újvidéki utcákon. Hosszasan báméskodom. Az élet szenvedélyes szeretetét olvasom ki az emberek tekintetéről. Meg az életidegenséget! Mindkettő, egyszerre rajzolódik ki a járókelők arcán. Mintha két erő módszeresen rombolná egymást. A sétáló utca környékén megiszok egy kapucínert. Mára ennyi elég is, sietek vissza az íróasztal mellé. Nem vágyom semmi többre. (2006)

(Egy Goethe-idézetéről – ma) A tüntetők elvonultak Újvidék városközpontjából. A Duna utca közepén ácsorogva fontolgom, hogy vajon hova vet bennünket ez a viharos idő. Félek, hogy mind közelebb az idő, amikor nem merjük kimondani, hová jutottunk. Nem tudom, szabad-e még Goethe idézni? „A patriotizmus teszi tönkre az emberiség történelmét”. Hol húzható meg a határ a honpolgári, a republikánus erények gyakorlása és a nemzeti kizárólagosság között? (2008)

(Plebejus kozmopolitizmus) A bécsi Canetti étteremben Annemarie Türk asszonnyal egyeztetjük az őszi vendégszerelés időpontját. Beszélgetés közben felmerül, hogy miért ne folytassam az *Alkímiát* Bécsben? Húsz év után? – kérdem döbbenet. Igaz már régóta terveztem, ugyanis a *Hungaricum*ban elindított sorozatban szeretném megírni a folytatást, az előzményekkel együtt, viszont még mindig a szenttamási Zöld utcánál tartok. Én ugyanis a faluvégen tanultam meg szeretni a nagyvilágot. Esténként a házak előtti kispadokon meg sámlikon ücsörögve, az utcabeliek arról ábrándoztak, hogy egyszer eljutnak Kanadába vagy Amerikába. Sokuknak az Új kontinens felfedezése álom maradt, nem jutottak el soha, de voltak családtagjaik, akik Németországban kötöttek ki. Mind gyakrabban érzem úgy, hogy követem őket, afféle értelmiségi Gastarbeiter vagyok, ugyanazon okok miatt, mint ők. Csak egy a biztos, és ezt határozottan tudom: túl kell élni! Túlélő vagyok. Andreas Röhtzmerrel, a berlini kiadómmal folytatott párbeszéd jut az eszembe, amikor azt elemeztük, hogy tulajdonképpen miért vonzódom Berlinhez. Újvidéken félig-meddig idegen vagyok, pontosabban ismerős idegen. Csak a puszta élet köt ehhez a városhoz, ezen kívül semmi sem kapcsol vele össze, semmiféle közös szellemi azonosulás. Kitagadott értelmiséginek érzem magam a saját városomban. Budapesten külhoni, többé-kevésbé ismerős idegen vagyok. Barátaimmal sincsenek közös nemzedéki élményeim. Csak közös intellektuális elképzelésünk van, amelyből hiányzik az élet. Az életem valahol máshol zajlik. Visszafordíthatatlan folyamat. Berlinben azonban teljesen idegen vagyok, ott senki sem kéri számon rajtam a közös élményeket, természetesen így a különbségekre helyeződik a hangsúly. (2008)

(Idegen és árva) Napi rendszerességgel jár az autóbusz Újvidék és Bécs között. Mindössze hat, esetleg hét órát tart az út. Újvidéknek jobb összeköttetése van Béccsel, mint Budapesttel. A bécsi belvárosban kóborolva a régi újvidéki polgárok jutnak az eszembe. Döme úr, a katolikus portai töltőtolljavító mester, Bécsbe járt alkatrészekért és nem Budapestre. A Gizella káplaszalon tulajdonosa is a Császárvárosból hozta a legújabb divat szerint készült fejedőket az újvidéki hölgyek részére. Ugyanezt tették a szerb kereskedők meg mesteremberek is. Hozták a portékát meg az európai szellemiséget is. Számomra furcsa érzés a bécsi tartózkodás. Ha Berlinben vagyok, megnyugszom, mert tökéletesen idegennek érzem magam, és ez az ál-

lapot jól eső érzést vált ki bennem. Bécsben, apám egykori fővárosában viszont nem vagyok idegen, hanem árva. (2010)

(Újvidéki sebek) Végre elérkezett a nap, amikor a város születésnapját, és saját születésnapomat ünnepelem végigsétálok a Duna utcában, amelyet az első térképek tanúsága szerint *Auf den Brücken*nek neveztek, aztán Donaugassenak, De volt Pétervárad utca, meg Jaša Tomića és dr. Bárdošy László utca, is). Tavaly Svájcban ünnepelem, az idén viszont újra magányosan sétálhattam a Duna utcában. A Zmaj utcában (volt már Hauptgasse, Kossuth Lajos utca, Mussolini utca, Kralja Petra I. utca, Tito Marsall utca, s végül Zmaj utca lett belőle) délután kettőkor sütött a nap, de a járókelők dideregve rohantak végig rajta. A Duna utca árnyékba borult, s alig láttam néhány járókelőt. Szibériai hideghullám köszöntött be, a meteorológusok nagy havazást jósólnak. De ma délután csak a Duna utcán hideg kossava sepegt végig. A séta közben megpillantom Vojislav Bekvalacot, a kisvállalkozót, aki a kilencvenes évek elején szponzorálta a *Peremvidéki élet* c. könyvem (*Život na rubu*, 1992) megjelenését. Akkoriban Újvidék nem volt téma, sokan még a Dunát is Északi-Moravának nevezték volna. Szürke, kis könyv volt, inkább brosúrára hasonlított, mint könyvre. A fedőlapon Német Mátyás fotója a Zsidó utca lerombolását örökíti meg. A hátapon Aleksandar Tišma recenziója olvasható. Az utcák és a terek történetéből, írta Tišma, kibontakozik a „kései kommunizmus nemzedékének” története. A könyvet nem is reklámozták, nem is terjesztették, nyomtalanul eltűnt. Nem csoda, hiszen többek között ezeket írtam: „Február 1-jén, a saját születésnapomon, rendszeresen felkeresem ezt az utcát, és arra gondolok, ugyan hányan keresik a rejtőzködő újvidéki városi világot, amely arra a születésnapjától megfosztott gyermekre emlékeztet. Nem lázadzik, megszeppenve jár mások születésnapjaira. A város isten háta mögötti falvakat ünnepelem és ünnepelem, de menekül saját ünnepétől. A sajátossága sebhely, amiről hallgatni kell. Valójában, mi másra gondolhatnék a Duna utcában, a saját születésnapomon? Csak egy sebhelyre, amelyet takargatunk, mert lehetetlen bebizonyítani, hogy létezik”. Akkor ezt írtam, a mostani séta közben viszont azon töprengem, hova tartunk most. Ünnepelem, de a dilemma maradt: Újvidék e nagyrégió Triesztje lesz-e, vagy pedig Belgrádra morgolódnó balkáni provincia. Ünnepelem, de a sebhely nem tűnt el, legfeljebb fátylat borítunk rá. Úgy teszünk, mintha minden rendben lenne. Néhány fiatalabb író (nagy örömmre) ugyan érzékeli e sebeket, de a hivatalos szövegek valamiféle csonka Újvidéket teremtenek. Időnként fellapozom a kurrens Újvidék-könyveket, amelyek az 1748–1918 közötti kétszázötven évet néhány oldalba zsugorítják össze, az utolsó kilencven év viszont bőséges teret kap. De hogyan? Mintha nem is létezett volna gazdag német, magyar, zsidó kultúra, amely legfeljebb érintőlegesen szóba kerül, de elhalványul a polifonikus szellemiség, a város kultúrájának többdimenziós volta. Az veszik el, amit az ünnepi szónoklatokban, a külföldi delegációk vendégeskedése idején oly szívesen hangoztatunk. (2012)

(Hol vagyunk?) Álomban Újvidéken jártam és eltévedtem a városban. Ettől rosszabb álmom már régen volt. A Főposta épülete előtt egy régi ismerősöm kétségbeesetten kérdezte: Hol vagyunk? (2012)

(Vége kék az ég) Reggelente meglocsolom a virágokat a teraszon, s elszívom az első cigaretta. Végre megnyugodva szemlélem a virágokat. Véglegesen pontot tettem a *Neoplanta, avagy az Ígéret Földjének végére*, s holnap küldöm a szerkesztőknek. Már vagy egy éve javítgatom, fésülöm, csiszolgotam. Anikó újra meg újra elolvassa, és mindig talál benne valami döccenőt.

Már elfelejtettem, mikor kezdtem írni a könyvemet, ami nem is lep meg, hiszen már a hatvanas években a „Neoplanta-motívumok” kötötték le a figyelmemet. Aztán következett az *Áttüntetések*, majd a nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején az Újvidék-esszék. Tegnap azonban mégis pontot tettem a végére. A Gondola kávéházban találkozom Vickó Árpáddal. Átadom neki a Neoplanta kéziratát. Felpillantok, végre igazi újvidéki kék az ég. (2012)

(Hová tűntek?) Szokásos séta a Duna parton. Egyetlen ismerőssel sem találkozom. Hová tűntek a régi barátok? Remete életet folytatnak? Magányosságba menekültek miközben azon tűnődnek, hogy mit hagytak maguk után? Csódtömeget? Romokat? Vérpettyes, befejezetlen rendszerváltást? Persze meglehet, hogy a látóképességem gyengült. Újvidék az elmúlt két év-tizedben annyira megváltozott, hogy az ismerős is idegennek tűnik. (2013)

(Huszonöt év után) Két hete küldtem el a budapesti kiadónak a *Neoplanta avagy az Ígéret Földje* című regényem végleges változatát. Ma érkezett meg a korrektúra. A könyv júniusban lát napvilágot. Folytatom azt, amit még a hatvanas években elkezdtem, az *Egy makró emlékirataival*, majd az *Áttüntetésekkel*. A nyolcvanas évek végén az újvidéki Stavban írt esszéimben – *Peremvidéki élet* – kirajzolódtak azok a motívumok, amelyek most, vagy ötévnyi szívós munka után regényformát öltöttek. (2013)

(Veszélyes város) Döbbenet olvasom a hírt: Tavaly Újvidék volt az ország legveszélyesebb városa. Az állítás nem impressziókon alapul, hanem az egy főre eső bűncselekmények, gyilkosságok, gyilkossági kísérletek számán. A számok elrettentőek és félelmetesek. Ez már semmiképpen sem nevezhető rendőrségi ügynek, és gumibottal nem orvosolható. Ebben a kérdésben a városi vezetőségnek kéne önkritikusan lépnie, hiszen semmiképpen sem mondható, hogy néhány huligán művéről van szó, inkább a város közhangulatáról, közérzetéről kéne töprengnünk, ami azt jelenti, hogy szélesebb társadalmi akció szükségeltetik. Arra kéne választ találnunk, hogy hol vétettük el a lépést. Ez pedig az egész világban a várospolitika kérdéskörébe sorolható. (2014)

(Újvidék ólomideje) Barátságos, egyetértő beszélgetés Urbán Andrással a *Neoplanta avagy az Ígéret Földjének* színrevitelének kezdetén. Rögtön észreveszem, hogy néhány rövid mondatban megfogalmazza Újvidék lelkét. Pontosan érzékeli Újvidék ólomidejét, a divatos szólamok mögött rejtelkedő, a Balkán és a Közép Európa konfliktusában órlódó személyes emberi sorokat. (2014)

(Márai és Kassa) A magam módján vissza kell foglalnom Kassát, írta Márai Sándor. Regényeit, naplójegyzeteit olvasgatva egyetértően bólintok. Visszafoglalta. Tollal. Ennyit az írói hivatásról. (2014)